

UNIVERSITATEA OVIDIUS DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL: FILOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT
(REZUMAT)

**GENTLEMANUL VICTORIAN IN
PROZA LUI CHARLES DICKENS**

Coordonator doctorat,
Prof. univ. dr. Adina Ciugureanu

Doctorand,
Mahmut Terci

CONSTANȚA

2013

CUPRINS

Introducere	6
-------------------	---

Partea I: Conceptul de Gentleman

Capitolul 1 Gentlemanul în cultura britanică	10
---	-----------

1.1 Conceptul de Gentleman de-a lungul timpului	10
---	----

1.2 Tipuri de Gentleman în cultura britanică.....	17
---	----

1.2.1 Gentlemanul din naștere	21
-------------------------------------	----

1.2.2 Gentlemanul prin avere.....	25
-----------------------------------	----

1.2.3 Gentlemanul manierat	29
----------------------------------	----

1.2.3.1. „Adevăratul” Gentleman	33
---------------------------------------	----

1.2.3.2. Gentlemanul „rău”, „duplicitar”	35
--	----

Capitolul 2 Imaginea gentlemanului în proza victoriană.....	41
--	-----------

2.1 Anglia în epoca victoriană	41
--------------------------------------	----

2.2 Romanul victorian	43
-----------------------------	----

2.3 Ideea de gentleman în cultura victoriană	46
--	----

2.4. Gentlemanul și romancierii victorieni	49
--	----

2.4.1 Gentlemanul în opera lui William Makepeace Thackeray	49
--	----

2.4.2. Charles Dickens și ideea de gentleman	56
2.4.3. Anthony Trollope și gentlemanul	59

Partea II: Gentlemanul în proza lui Charles Dickens

Capitolul 3	Este domnul Pickwick un gentleman? (<i>The Pickwick Papers</i>)	67
3.1	<i>The Pickwick Papers</i> [Documentele postume ale Clubului Pickwick].....	67
3.2.	Domnul Pickwick și ceilalți membri ai Clubului Pickwick (<i>The Pickwickians</i>)	71
3.3.	Gentlemanul „amuzant”	80
3.4.	Gentlemanul adevărat	85
Capitolul 4	Gentlemanul din naștere și gentlemanul manierat (<i>Oliver Twist</i>)	90
4.1.	„Gentlemanul” sărac, orfan și gras	91
4.2.	„Gentlemanul” cu vestă albă	100
4.3.	Crearea unui gentleman	106
Capitolul 5	Gentlemanul rău, duplicitar (<i>David Copperfield</i> și <i>Hard Times</i>)	123
5.1.	Gentlemanul rău în <i>David Copperfield</i> – Dl. Murdstone	124
5.2.	Doi gentlemeni duplicitari în <i>David Copperfield</i> – Steerforth și Heep	128

5.3.	Doi gentlemen „respectabili” în <i>Hard Times</i> – Dl. Gradgrind și Dl. Bounderby	135
Capitolul 6	„Bândul om creștin” (<i>Great Expectations</i>).....	151
6.1.	Originea modestă	152
6.2.	Două persoane excentrice: Magwitch și Havisham	154
6.3.	Primul impact și „marile speranțe”	158
6.4.	Grandoarea și decăderea gentlemanului	172
6.5.	„Blândul om creștin”	177
Concluzii		188
Bibliografie		203

REZUMAT

(Gentlemanul victorian în proza lui Charles Dickens)

Rezumat:

Această teză urmărește conceptul de gentleman în epoca victoriană cu exemplificări din proza lui Dickens, fiind structurată în două părți. În „Partea I”, este analizată evoluția ideii de gentleman de la prima apariție a termenului în „Prologul” lui Chaucer sub denumirea de „blândul cavaler perfect” și până în momentul în care popularitatea termenului se reflectă în societate, devenind o „forță socială” atingând punctul culminant în Anglia victoriană. În „Partea II”, conceptul de gentleman este analizat în câteva dintre romanele cele mai cunoscute ale lui Charles Dickens cu scopul de a reflecta perspectiva acestuia asupra ideii de gentleman. La termenii cunoscuți, și anume gentlemanul din naștere, gentlemanul prin avere și cel cu maniere, am adăugat termenul de gentleman rău, duplicitar și am analizat în detaliu termenul de „blând om creștin” (the gentle Christian man) așa cum transpare în opera lui Dickens. Scopul acestei teze este, așadar, de a cerceta idea de gentleman și de a-i analiza metamorfoza și evoluția în domeniul literar și în domenii conexe: istorie, sociologie, filozofie și literatură. În această analiză interdisciplinară, am încercat să oferim un portret complet și complex al gentlemanului în epoca victoriană cu exemplificări din romanele lui Dickens

Cuvinte cheie:

Gentleman, imaginea gentlemanului, gentleman englez, gentleman victorian, gentleman dickensian, gentleman din naștere, gentleman bogat, gentleman manierat, gentleman rău, duplicitar, roman victorian, proză dickensiană.

Capitolul 1 al tezei (Partea I) analizează conceptul de gentleman în cultura britanică din timpuri străvechi până în secolul XIX, atunci când forța socială și influența acestuia s-au simțit adânc în societatea victoriană. Termenul pare să fi apărut pentru prima dată în *Povestirile din Canterbury* de Geoffrey Chaucer, pentru a descrie, ironic, un „perfect cavaler blând” [‘*verray, parfit, gentil knight*’] (citată în Pollard, 3-4). Conotația termenului s-a axat în principal pe trăsăturile cavalești: onoare, curaj, sinceritate, credință, blândețe. În secolele următoare (XVI - XVII), „gentlemenii” reprezentau un grup social în nobilimea engleză situat imediat sub baroneți, cavaleri și scutieri. Oamenii din clasa de jos i-au numit pe cei din clasa superioară „gentlemenii” datorită profesiilor lor sau a averilor acumulate. Dezvoltarea economiei și a științei în timpul expansiunii imperiului britanic din secolele XVIII și XIX a avut o influență majoră asupra componentelor sociale și morale ale societății. Termenul era preferat pentru a fi utilizat în descrierea manierelor oamenilor mai degrabă decât în menținerea semnificației de clasă în epoca victoriană. Cărțile de descriere a bunelor maniere au devenit foarte populare în secolul XIX. În istoria recentă, reputația conceptului aproape s-a stins, dar a deveni un om cu adevărat „gentil” și „bun” nu și-a pierdut niciodată importanța.

Studii recente efectuate asupra conceptului de *gentleman* au scos la iveală diferite definiții și interpretări ale acestui termen luând în considerare abordările distincte ale scriitorilor, sociologilor, istoricilor, filozofilor și reprezentanților bisericii. Nu numai perspectivele variate asupra conceptului de *gentleman* a diferitelor persoane în diferite perioade de timp au făcut mai dificilă identificarea și definirea termenului, dar și schimbările din societate și în grupurile componente ale acesteia legate de extinderea imperiului, schimbările din sistemul de educație, referitoare la valorile morale și la comportamentul social au adăugat o multitudine de semnificații conceptului de gentleman. În plus, termenul este ambiguu deoarece semnificația lui depinde foarte mult de context. Philip Mason, care urmărește grandoarea și decăderea gentlemanului englez ideal de la Chaucer până în secolul XIX afirmă că nu există „o carte în întreaga literatură engleză sau un personaj în istoria britanică care să nu spună ceva, undeva despre ideea de ,’gentleman’” (Mason, 14). Atunci când compară trecutul cu prezentul, din punctul de vedere al influenței ideii de gentleman asupra oamenilor, el consideră că aceasta încetează a mai fi, în prezent, o forță socială.

Alți critici care au efectuat studii asupra imaginii gentlemanului în cultura britanică, cum ar fi Christine Berberich și David Castronovo, împărtășesc opinia similară că gentlemanul nu mai

reprezintă o figură centrală în cultura britanică. Berberich scrie că „acești oameni au trăit, mai mult, au murit în conformitate cu regulile unui ideal care a existat în Marea Britanie timp de secole. De-a lungul timpului s-a schimbat și s-a modificat, dar era încă extrem de popular în momentul scufundării Titanicului și deținea valori care erau înțelese, urmate și admirate – cu toate că mai era câteodată ridiculizat” (Berberich, 3). Pe de altă parte, David Castronovo sugerează că, cu toate că „gentlemanul nu mai este o figură centrală în cultură, [...] problemele statutului, puterii, autoafirmării și cultivării sinelui nu par să dispară niciodată” (Castronovo, x).

Conceptul de gentleman a fost clasificat în acest capitol în funcție de trei tipuri semnificative. Așa cum până și un termen simplu ca o „carte” are imagini diferite în mintea fiecăruia, este normal ca un termen precum „gentleman” „să aibă semnificații diferite pentru persoane diferite, chiar și pentru aceeași persoană care îl poate folosi în mai multe sensuri, cu multiple nuanțe” (Berberich, 4). Există abordări care discută dacă termenul și-a pierdut forța socială în lumea modernă sau dacă dimensiunea morală a acestui termen există în vremurile moderne și post-moderne. Luând în considerație variatele păreri enunțate de-a lungul veacurilor de critici, scriitori, filozofi și alte figuri proeminente despre conceptul de „gentleman”, s-a ajuns la obținerea unei vederi de ansamblu a portretului gentlemanului privit din mai multe perspective. Am urmărit aceste opinii diferite nu numai în lucrarea lui Robin Gilmour *The Idea of the Gentleman in the Victorian Novel* (1981) [*Ideea de gentleman în romanul victorian*], Philip Mason *The Rise and Fall of the English Gentleman* (1982) [*Grandoarea și decăderea gentlemanului englez*], Philip David Castronovo *The English Gentleman: Images and Ideals in Literature and Society* (1987) [*Gentlemanul englez: imagini și idealuri în literatură și societate*], Shirley Robin Letwin *The Gentleman in Trollope: Individuality and Moral Conduct* (1997) [*Gentlemanul la Trollope: individualitate și conduită morală*], Arlene Young *Culture, Class and Gender in Victorian Novel* (1999) [*Cultură, clasă socială și gen în romanul victorian*], și Christine Berberich *The Image of the English Gentleman in Twentieth-Century Literature: Englishness and Nostalgia* (2007) [*Imaginea gentlemanului englez în literatura secolului XX: societatea britanică și nostalgia*], dar și în alte lucrări academice pentru a vedea diversele percepții asupra gentlemanului englez în diferite perioade în timp.

Din cercetările făcute, este clar că schimbările în mediul cultural și moral din societatea britanică au avut un impact extrem de important asupra conceptului de gentleman. Combinația complexă de calități care se așteaptă de la un gentleman cum ar fi „dreptul dobândit prin

naștere”, „educația”, „averea”, „venitul”, „înclinația profesională”, „responsabilitatea civică” și „virtuțile personale” au făcut dificilă enunțarea unei definiții exacte.¹ În ciuda faptului că a fost greu să găsim o definiție exactă a acestui termen datorită conotațiilor legate de „masculinitate”, „clasă socială”, „maniere”, „moralitate” și „mediu” (gentlemanul pare să fie un concept tipic englezesc), am adus laolaltă diferitele opinii ale criticilor, scriitorilor și figurilor importante pentru a le identifica și corela punctele de vedere. Am urmărit poziția socială a gentlemanului din nobilimea engleză și evoluția acestuia din secolul XV până în secolul XIX. În timp ce calitățile cavaleresti ale gentlemanului, statutul său social și averea jucau un rol important în secolele XV și XVI, manierele gentlemanului și calitățile morale au câștigat mai multă importanță în secolele următoare. În mod deosebit, epoca victoriană a reprezentat punctul culminant în care ideea de gentleman a cunoscut popularitate extremă, fiind considerată un fel de religie, un cod de comportamente care trebuia urmat cu sfințenie. Studiul efectuat de Penelope J. Corfield, de exemplu, *The Rivals: Landed and Other Gentlemen*, (1996), [*Rivalii: Împroprietărit și alți gentlemeni*] a evidențiat faptul că de-a lungul timpului termenul de „gentleman” a avut atât conotații sociale cât și semnificații morale, idee subliniată și de Cody („conceptul de gentleman nu a însemnat doar o desemnare a clasei sociale, ci a avut și o componentă inerent morală”, 1).

Pe de o parte, am folosit abordarea filozofică și critică a conceptului de gentleman a lui Letwin, utilă în rezumarea aspectelor morale deoarece autoarea susține că „modul de conduită al oamenilor” depinde de „modul în care oamenii se înțeleg pe ei înșiși și de modul în care înțeleg lumea” mai degrabă decât de „forțele sociale”, „impulsurile” biologice sau psihologice, „luptele de clasă” sau „structurile universale”.(Letwin, x-xi) Pe de altă parte, definiția gentlemanului formulată de Cardinalul Newman, a arătat că valorile creștine au fost alipite conceptului de gentleman. Gentlemanul lui Newman a adunat în imaginea lui tot ce e *dumnezeiesc*. Alte opinii mai variate aparținând lui Sir Thomas Smith, Guy Miège (scriitori), Adam Smith (filozof), Richard Steel (publicist), John Locke și Edmund Burke (filozofi și analiști) au fost de asemenea adăugate pentru a observa și analiza diversele opinii despre ideea de gentleman în perioadele respective. Accentul pus de Ruth Kelso pe căutarea *bărbatului perfect* a deschis noi orizonturi în căutarea perfecțiunii în comportamentul public și privat al gentlemanului în imaginea creată de „gentle man” (*bărbat blând*).

¹ Pentru detalii vezi Mark C. Nitcholas. *The Evolution of Gentility in Eighteenth-Century England and Colonial Virginia* Texas: Universitatea North Texas, 2000.

De asemenea, am preferat să analizăm gentlemanul din perspectiva a trei categorii principale în funcție de trăsăturile de bază ale termenului și de evoluția lui de la trecut la prezent. În timp ce „gentlemanul din naștere” aparținea „nobilimii”, beneficia de „statut social” precum și de „caracter cavaleresc” moștenit de la strămoși (imagine specifică secolelor XIV, XV și XVI), „gentlemanul prin avere” a apărut mai târziu, fiind corelat cu intrarea lui în clasa superioară prin căsătorie sau prin banii câștigați în războaie, din cultivarea pământului sau comerț în secolele XVII - XIX.

Ideea de gentleman își are rădăcinile în viața nobilă și educația aleasă. Cu toate că abordările ideii de gentleman din această perspectivă au fost criticate în secolul XIX, această abordare apare și în unele romane dickensiene. În teză, am investigat în mod detaliat faptul că nu numai „viața nobilă” a gentlemanului dar și „averea” lui, agonisită pe câmpurile de luptă în timpurile cruciadelor și a cavalerilor sau prin negoț și deținerea de funcții înalte în coloniile britanice mai târziu, au jucat un rol crucial în obținerea statutului social în rândul nobilimii tradiționale din Anglia. În secolul XIX, când conceptul devine popular, acesta poate fi analizat atât cantitativ cât și calitativ.

Creșterea oportunităților de dobândire a statutului social pentru clasa inferioară și cea de mijloc prin aculumulare de „averi” și „ranguri superioare” a făcut ca multi *oameni de rând* să obțină un statut superior în societatea britanică. Odată cu expansiunea Imperiului Britanic, clasa superioară avea nevoie să împartă statutul de *gentleman* cu gentlemenii din „clasa de conducere”. Gentlemanul prin avere nu era niciodată înlăturat, ci era acceptat cu ușurință și primit în clasa superioară. Gentlemanul, considerat ca fiind un „*nou ucenic*”, trebuia educat neapărat în două privințe: *maniere* și *cunoștințe intelectuale*. Noul gentleman, „educat” sau „îmbunătățit” în ceea ce privește manierele, etica și puterea mentală a avut contribuții semnificative pentru societatea britanică.. În primul rând, integrarea noului gentleman în noul său mediu a avut un impact adânc în prevenirea unei revoluții sângeroase în Marea Britanie – spre deosebire de Franța în care revoluția s-a declanșat în urma diferențelor imense dintre standardele de trai și ura dintre clasa inferioară și cea superioară. În al doilea rând, gentlemanul educat a funcționat precum o sămânță în mai multe câmpuri ale vieții, de la dezvoltarea rapidă a științei, tehnologiei și industriei și până la implicarea lui în viața politică. Influența lui s-a simțit de la reducerea infracționalității și până la schimbările sociale importante în Anglia victoriană.

Ca urmare a dezvoltării științifice și a expansiunii imperiale, însoțite de un procent înalt de literalitate și de o creștere incredibilă a numărului de cititori a diferitelor ziare, publicații și reviste, termenul de gentleman era discutat cu fervoare în diferitele medii sociale, urmărindu-se definirea trăsăturilor tipice și ideale. Semnificativ este faptul că în Anglia victoriană aproape orice intelectual a abordat ideea de gentleman din diferite perspective, iar acest lucru a coincis cu perioada de vârf în care trăsătura *morală* a gentlemanului a câștigat mai multă importanță decât *averea* sau *statutul înalt* în ierarhia tradițională. De semnalat este tendința existentă de a-l percepe și descrie pe gentleman ca fiind „rafinat”, „respectuos” și având „maniere” gentile. Totuși, a fost greu să se facă diferența între *adevăratul* gentleman, snobi și gentlemanul *duplicitar*. De aceea, în teză am urmărit atent aceste caracteristici distinctive care au făcut diferența dintre un gentleman *adevărat* și unul *rău/duplicitar* sau snob în romanul victorian în general și în cel dickensian, în particular. Adevăratul gentleman joacă rolul de conducător, reformator social, binefăcător, pacifist, activist și erou și își dedică propria viață servindu-i pe ceilalți oameni, fericirii, confortului și bunăstării lor. Gentlemanul rău/duplicitar joacă rolul de egoist, ignorant și arogant căruia nu-i pasă niciodată de alții și care devine dăunător în mediul în care trăiește, ca o boală contagioasă.

În capitolul al doilea al primei părți am analizat la modul general „Imaginea gentlemanului în romanul victorian”. În primul rând, am încercat să înțelegem Anglia victoriană și romanul victorian, apoi să distingem imaginea gentlemanului în lucrările unor scriitori victorienți prestigioși, și anume W. Thackeray, C. Dickens și A. Trollope. Pentru că partea a doua a tezei este dedicată lui Charles Dickens, în acest capitol am trasat tendințele generale din Anglia victoriană în ceea ce privește progresul în domeniile de știință, tehnologie, ideologie, artă, literatură, religie, politică, precum și în marile probleme sociale, cum ar fi sărăcia, infracționalitatea și tulburările de masă. Conceptele cheie: „industrie”, „democrație”, „pătură socială”, „artă” și „cultură” au fost amintite pentru a înțelege mai bine epoca victoriană. În timp ce progresul secolului s-a îndreptat în trei direcții: economie, societate și cultură, în literatură s-a reflectat de asemenea impactul democrației, al dezvoltării industriale, reformele politice, urbanizarea, diminuarea încrederii în religie și credință, educația în școlile publice, descoperirile științifice, evoluția în ceea ce privește înțelegerea moralității și a noțiunii de pătură socială, îmbunătățirea nivelului material al clasei mijlocii și al stilului de viață al oamenilor, de la lectură până la călătorii, de la bunele maniere la conversație, de la redactarea scrisorilor la activitățile

din timpul liber. De fapt, prin schițarea tendințelor sociologice și a mișcărilor culturale, sociale și ideologice am reușit să oglindim pe scurt perioada victoriană.

Analiza romanului ca *principala formă de literatură* în epoca victoriană a pornit de la studiul Adinei Ciugureanu, *Victorian Selves*, 2008, în care autoarea discută despre „dependența [acestuia] de moștenirea secolului XVIII și asocierea sa cu diferite forme de realism: realismul de tip documentar la Defoe, sentimentalismul la Richardson, trăsăturile picarești la Fielding și Smollett, comedia de maniere la Jane Austen, relevanțele cauzelor și condițiilor istorice la Scott” (43). Ne-am concentrat atenția în mod deosebit asupra idelor sugerate de autoare conform căreia „personajul se transformă într-o *personalitate completă*, o ființă umană absolută, cu o istorie biologică și educațională, cu o viață economică, socială, conjugală și intelectuală proprie” (44), iar „romanul victorian devine un mijloc de educație a oamenilor, de vindecare a societății, de susținere a moralității și a progresului” (47). Astfel, principalele noastre preocupări în analiza conceptului de gentleman s-au bazat pe trăsăturile de caracter ale protagoniștilor și a personajelor masculine care reflectă diferite calități și aspecte ale gentlemanului victorian.

Ideea de gentleman în cultura victoriană nu a fost „un concept social exclusiv și nici un concept moralizator în întregime” (Gilmour, 12). Dat fiind că abordarea romancierilor victorieni este bazată atât pe conotațiile sociale cât și pe cele morale, autorii aleși – Thackeray, Dickens și Trollope – provin din medii și perioade diferite. Am menționat faptul că ideea de gentleman reprezintă motivul central al operelor lor majore și că portretul gentlemanului ilustrat de acești trei romancieri este, de fapt, unul *ideal*.

Părerea lui Thackeray despre ideea de gentleman este evazivă datorită vremurilor în care a trăit și a criticilor severe aduse gentlemanului din naștere, prin rang și avere în timpul său. Afirmția lui Gilmour cum că „în romane precum *Vanity Fair* și *Pendennis* acesta [Thackeray] ilustrează interacțiunea dintre încrederea lumească a vechii orânduiri și moralitatea îmblânzită a celei noi care se luptă să se definească și să se afirme în primele decade ale secolului XIX” (Gilmour, 40), arată modul complex în care Thackeray abordează ideea de gentleman. Stilul ironic al lui Thackeray prin care își bătea joc de snobism, personajele realiste – chiar dacă nu sunt personajele principale – și subiectul romanelor sale au ilustrat pe îndelete epoca victoriană timpurie. Astfel, ideile lui au devenit puncte de reper în distincția dintre un „gentleman” și un „snob”.

Spre deosebire de Thackeray și Trollope, Dickens, care avea origini umile, reflecta în romanele lui viața clasei mijlocii și a interacțiunii acesteia cu clasa de jos. Mulți dintre protagoniștii lui importanți cum ar fi Pip din *Marile Speranțe*, David din *David Copperfield*, Oliver din *Oliver Twist* și Nicholas din *Nicholas Nickleby* s-au luptat pentru a deveni gentlemeni sau pentru a-și recâștiga statutul de gentleman, toți dorindu-și să trăiască fericiți într-o *lume civilizată*, atât cu sensul de *societate* cât și cu cel de *maniere civilizate*. Am observat, de asemenea, că prin comportamentul său de *adevărat gentleman*, Dickens a atras atenția publică asupra problemelor sociale din timpul vieții sale cum ar fi sărăcia, condițiile precare din azilele de săraci, infraționalitatea, nedreptățile trăite de clasa de jos și abordarea greșită în educație în școli (de exemplu *utilitarianismul*). Fețele ascunse ale gentlemanului rău și duplicitar au fost scoase la iveală pentru a înțelege mai bine conceptul.

În ceea ce îl privește pe Trollope, acesta provenea dintr-un mediu aristocrat, deși nu a fost educat în școli renumite, ci de către părinți, care l-au învățat de îndată ce a ținut creionul în mână. Ca scriitor care a fost martorul discuțiilor despre ideea de gentleman, puternic influențată în acea perioadă de impertinența aristocratică, pe de o parte, și de nobilimea moralizatoare, pe de alta, Trollope s-a eschivat să dea o definiție termenului de „gentleman” pentru că era extrem de conservativ și nu foarte afectat de înțelesul modern al cuvântului ce și-a făcut apariția în epoca victoriană. Am arătat, de asemenea, că Trollope a preferat să folosească termenii de *country gentleman* și *squires* [*gentlemeni de țară* și *moșieri*] în lucrările sale datorită mediului din care provenea, având, astfel, o abordare proprie a ideii de gentleman. Conform afirmațiilor lui Gilmour, acest lucru îl distinge de Dickens și Thackeray, deoarece „pe când Dickens și Thackeray nu au putut să uite că se putea deveni gentleman dobândind bani, Trollope a văzut sistemul ierarhic tradițional ca un sistem de apărare împotriva cultului banului.” (Gilmour, 152) La Trollope, deci, *capacitățile* unui gentleman cum ar fi cavaleria, altruismul și bărbăția erau la fel importante ca funcția socială și manierele adecvate. Un gentleman adevărat nu trebuie să fie caracterizat de trăsături cum ar fi *egoismul*, *lipsa onestității*, *a principiilor*, *incapacitatea de a fi loial și patriot*.

Principala noastră preocupare în „Partea a II-a” a fost să ilustrăm ideea de gentleman în proza dickensiană. Pentru tipurile de gentleman ale personajelor, conform vârstei și potrivirii la subiectele romanelor, am ales portretul gentlemanului din următoarele opere ale lui Dickens: *The Pickwick Papers* [*Documentele Postume ale Clubului Pickwick*] *Oliver Twist*, *David*

Copperfield, *Hard Times* [Timpuri grele] și *Great Expectations* [Marile speranțe]. În următoarele capitole ne-am concentrat atenția pe rând asupra „Gentlemanului amuzant” în *Documentele Postume ale Clubului Pickwick* („Capitolul 3”), gentlemanului din naștere și gentlemanului cu maniere în *Oliver Twist* („Capitolul 4”), gentlemanul rău și duplicitar în *David Copperfield* și *Timpuri Grele* („Capitolul 5”) și „omul creștin blând” în *Marile Speranțe* („Capitolul 6”).

Pornind de la preocuparea principală a lui Dickens de a-i face pe cititorii săi să „râdă”, am început analiza gentlemanului cu personajul central din *The Pickwick Papers*. Chiar la începutul romanului, Domnul Pickwick și cei trei membri ai clubului său, Tupman, Snodgrass și Winkle sunt caracterizați ca având abilități diferite. Ei cred nu numai că sunt foarte pricepuți în diferite domenii – știință, literatură, aventură romantică și, respectiv, sport – dar și că sunt în egală măsură *gentlemen distinși*. De-a lungul aventurilor amuzante, cititorii devin conștienți că „sportivul” Winkle nu este de fapt un mare sportiv pentru că se dovedește neputincios în a trage cu arma. „Poetul” Snodgrass nu poate să-și compună poezia în timpul întâlnirilor sociale, iar „amantul” Tupman eșuează în prima lui aventură amoroasă. „Omul de știință”, Pickwick, se găsește într-o situație ciudată atunci când adevărul „științific” este scos la iveală de către un membru al clubului. Între timp, Dickens atrage atenția cititorilor asupra domnului Pickwick și a situațiilor ciudate din care nu poate scăpa datorită firii lui naive. Dickens îl folosește pe Jungle ca personaj malițios pentru a-l satiriza sau pentru a-l ajuta să-și îmbunătățească comportamentul de gentleman. Odată cu apariția lui Sam Weller în *Documentele postume*, un tânăr inteligent și cinstit aparținând clasei de jos, dar care visează să devină un *gentleman respectabil*, numărul cititorilor fragmentelor serializate crește foarte mult, ceea ce demonstrează că interesul cititorilor în subiectul romanului nu este numai acela de a se informa despre fapte sportive, ci de a afla despre situații amuzante în care atitudinile „gentlemanului” sunt tratate cu seriozitate sau luate în derâdere. Prin introducerea lui Sam Weller în narațiune, Dickens a transferă atenția de la Clubul Pickwick la „un Don Quixote victorian idealist și la un Sancho Panza londonez” (Davis, 327). În ceea ce privește rafinamentul scriitoricesc, Dickens include aventuri comice ale gentlemanului amuzant – Domnul Pickwick și membrii clubului – Jingle, Dodson și Fogg. La începutul narațiunii am observat că Dl. Pickwick are o atitudine de *snob* atunci când vrea să fie președintele unui club, când îi face plăcere să participe la petreceri extravagante și să meargă la teatru și la câteva activități sportive. Mai târziu, în special după apariția lui Weller, am observat

că el se transformă într-un binefăcător, un *gentleman adevărat* și blând cu manifestări amuzante. Gentlemenii *răi* și *duplicitari*, și anume Jingle, Dodson și Fogg, joacă roluri importante în transformarea D-lui Pickwick într-un gentleman adevărat. În timpul petrecut în închisoare, spre surprinderea lor, el află că Jingle și Job se află în aripa săracă a închisorii unde condițiile sunt și mai grele față de ale lor. Domnul Pickwick și Sam merg în acea parte a închisorii ca să le facă o vizită. De îndată ce îi văd în acea situație mizerabilă ei uită imediat de răzbunare. În analiză, am evidențiat rafinamentul adevărat al domnului Pickwick atunci când *furia* inițială și *ura* lui pentru Jingle se transformă în *generozitate* și *bunăvoință*. Cu toate că Pickwick avea puterea de a-l pedepsi sever pe Jingle sau doar de a-l ignora, ca urmare a noii lui identități, a preferat să arate *compasiune* și să-l *ierte*, dovedindu-și astfel adevăratele calități de gentleman: *bunătate*, *generozitate* și *rafinament*. *Bunătatea*, *amabilitatea*, *generozitatea* și *bunăvoința* domnului Pickwick au atins inimile lui Jingle și Job, aceștia fiind eliberați și schimbându-și modul de viață datorită lui Pickwick.

Dickens a adăugat de asemenea și o relație mult mai înduioșătoare între domnul Pickwick și Sam Weller pentru a arăta faptul că în relațiile dintre gentlemenii adevărați ar trebui să existe calități ca *generozitate*, *prietenie* și *sacrificiu de sine*. Atunci când domnul Pickwick este trimis la închisoare, Sam face în așa fel încât să fie și el arestat și trimis la Închisoarea Fleet pentru a fi alături de stăpânul său. *The Pickwick Papers* a avut un succes extraordinar, după cum știm, de aceea, credem că Dickens a preferat să păstreze ideea de gentleman în centrul operelor sale de mai târziu și să creeze diferite protrețe de la gentlemanul duplicitar la cel ideal.

În analiza noastră a personajelor dickensiene, perioadele importante din viețile protagoniștilor au fost investigate în detaliu din perspective diferite. În timp ce experiențele din copilărie ale lui Oliver cu „gentlemanul gras” în parohie și „cu gentlemanul rău” în bârlagul lui Fagin au fost descrise în *Oliver Twist*, progresul către însușirea personalității unui gentleman al lui Pip din *Marile Speranțe* și lupta lui David și a Louisei cu gentlemanul rău și duplicitar în *David Copperfield* și, respectiv, în *Timpuri Grele* pe parcursul copilăriei și maturității personajelor au alcătuit teme pentru capitolele 4-6 din partea a doua.

După „copilărosul” și „naivul” domn Pickwick, analiza noastră continuă în „Capitolul 4” cu alt personaj naiv, Oliver Twist. După părerea noastră, în „Capitolul 4”, Dickens pare să fi avut un scop clar și câteva mesaje importante de transmis cititorilor cu privire la educația oficială și neoficială a gentlemanului. Țelul principal al lui Dickens era aceea de a atrage atenția

publicului asupra condițiilor precare din azilele de săraci, de a-i face pe cei aflați la guvernare să adopte legi mai bune pentru a îmbunătăți condițiile săracilor ce trăiesc în parohii, de a îndemna organizațiile guvernamentale și non-guvernamentale să găsească soluții eficiente împotriva infracționalității crescânde din marile orașe. La aceasta se adaugă ideea de gentleman care încolțește în inima unui copil orfan care în loc să îngroașe rândurile infracționalității juvenile, demonstrează calități de excepție, ideale pentru vremurile și mediul în care trăia.

Cu toate că Oliver se naște în sărăcie, el simte dintotdeauna că are *sânge nobil*. Dickens crede că manierele și nu statutul social îi fac pe oameni gentlemen adevărați și, cu toate acestea, el amestecă „originea nobilă” în romanul său *Oliver Twist*, probabil ca urmare a percepției victoriene a „rafinamentului” care este foarte apropiat de conceptul de „nobilime”. Dickens a adăugat *varietate* nașterii „nobile” a protagonistului său, accentuând firea naivă a personajului, precum și percepțiile sale, modul în care interpretează comportamentul oamenilor și lucrurile care se petrec în jurul lui și care îi construiesc identitatea, inima lui pură (exprimată, de exemplu, prin credință și rugăciunile sincere). Toate acestea, influențează pozitiv evenimentele și schimbările din viața lui Oliver.

Încă copil, Oliver nu are niciun sprijin părintesc în societate și este tratat cu cruzime, iar în loc să fie compătimit, este urât și disprețuit. El este chinuit de incidente nemiloase, crude și brutale. Dickens crează un fel de copil-erou care ar putea fi un exemplu bun pentru alți copii care se confruntă cu dificultăți în lipsa sprijinului părintesc. În timp ce Dickens atrage atenția asupra condițiilor precare din azilele de săraci și sugerează ca guvernul să adopte anumite legi pentru îmbunătățirea condițiilor și a standardelor în aceste locuri publice, el acordă de asemenea o atenție deosebită *gentlemanului binefăcător* care este gata să-i ajute pe acești sărmani orfani care au nevoie de dragoste sinceră, ocrotire atentă și ajutor generos pentru timpurile grele pe care le traversează în timp ce cresc.

Care este explicația pentru caracterul ideal al lui Oliver: „firea” sau „sângele nobil” ? De ce Monk, fratele vitreg al lui Oliver, nu are o atitudine blândă și nobilă ca a lui? Și cum se face că cei doi frați pot fi atât de diferiți unul față de celălalt? Același lucru se poate observa și în *Nicholas Nickleby*; în timp ce Ralph Nickelby este rău, crud și nepolitic, se presupune că fratele său sau tatăl lui Nicholas este un gentleman adevărat pentru că nu se menționează nicio trăsătură negativă despre el în roman. Astfel, am putea susține că „firea” în sensul fizic și moștenirea morală nu pot fi singurele explicații pentru manierele de gentleman. Dickens, care a

dezvăluit realitatea dură a Revoluției Industriale, are contribuții directe și indirecte în discutarea comportamentului de gentleman cu cititorii epocii victoriene. El a simpatizat cu situația disperată a celor neprivilegiați, mai ales a săracilor, a copiilor și a femeilor, și a căutat să facă cunoscute aceste aspecte din societatea victoriană. Dickens nu a fost numai scriitor, ci și activist social care obișnuia să aducă în atenția publică problemele epocii sale prin munca sa, prin activități caritabile și discursuri publice, în scopul de a susține reforma socială.

Prin descrierea condițiilor deplorabile ale clasei de jos, Dickens intenționează să atingă partea *bună, blândă și miloasă* a cititorilor săi și astfel să-i implice în voluntariat și acțiuni caritabile. Cazurile de abuz asupra copiilor precum și comportamentul nemilos și insensibil al „gentlemanului gras” și al „gentlemanului cu vestă albă” față de copiii sărmani au fost amintite. Surprinzător, am observat faptul că Dickens a folosit termenul de *gentleman* între *ghilimele*, sugerând astfel înțelesul opus al cuvântului. Acest mic amănunt ne-a făcut să construim un capitol separat despre gentlemanul „rău și duplicitar”. Am menționat, de asemenea, opiniile psihoterapeutului Alfred Adler despre formarea manierelor la copii care conduc la calități specifice tipului de gentleman manierat și caritabil. Uneori pare a fi imposibil pentru oamenii care trăiesc într-un mediu dominat de indivizi răi și de fapte urâte să se țină departe de acțiuni reprobabile sau de infracțiuni, dar „viața interioară” a unei persoane, „inima” și propriile decizii în anumite situații, pe de o parte, și „credința religioasă” pe cealaltă parte, joacă roluri importante în formarea personalității individuale. Orice situație, comportament sau mediu negativ poate funcționa în mod pozitiv atât timp cât persoana care este martoră la aceste împrejurări negative dă dovadă de răbdare, nu se demoralizează, și încearcă să gândească pozitiv. Acestea sunt aspectele cele mai importante accentuate de Dickens în conturarea trăsăturilor esențiale ale unui gentleman. Oliver, caracterizat ca un copil neprihănit care posedă aceste calități esențiale, se va transforma probabil mai târziu într-un gentleman adevărat.

În „Capitolul 4”, am semnalat de asemenea faptul că în loc să fie membru al Parlamentului, Dickens a preferat să scrie romane pentru a-i influența pe oamenii din toate păturile sociale. Fiind conștient de faptul că exprimarea emoționantă joacă un rol important, el a urmărit să intensifice gradul de sensibilizare a opiniei publice față de problemele sociale cum ar fi sărăcia, nedreptatea din zile, creșterea infracționalității. Dickens a pus de asemenea un accent deosebit pe moralitatea gentlemanului care alcătuiește o societate ideală prin „iubire”, „afecțiune”, „bunătate”, „respect”, „blândețe”, „virtute” și „onestitate”. Chiar dacă Dickens nu a

fost o persoană religioasă, el introduce în roman ideea că credința puternică (o rugăciune sinceră) are o mare influență asupra schimbărilor pozitive în sufletul omenesc și în societate.

În „Capitolul 5” ne-am concentrat atenția asupra „gentlemanului rău și duplicitar” din două romane ale lui Dickens, și anume *David Copperfield* și *Timpuri Grele*. Răutatea evidentă a lui Murdstone, manierele deghizate ale lui James Steerforth și ale lui Uriah Heep în *David Copperfield*, sistemele educaționale, economice și ecologice dăunătoare ale lui Gradgrind și Bounderby în *Timpuri Grele* au fost investigate în detaliu cu exemple ale unor incidente concrete extrase din aceste romane. Așa cum am menționat anterior, Dickens a creionat acest tip de gentleman (rău, duplicitar) în romanul *Oliver Twist* cu termenul de gentleman între ghilimele dându-i astfel un sens opus. Gentlemanul „onorabil,” cu referire la legiuitorii care nu sunt capabili să vadă și să înțeleagă nedreptatea socială în *Timpuri Grele*, și gentlemanul „umil”, cu referire la Heep în *David Copperfield*, sunt prezentați cu atitudinile și imaginile lor negative. Așa numita „distincție” a lui Gradgrind și a lui Bounderby a fost de asemenea analizată din perspectiva distrugerilor provocate de aceștia atât în societate cât și în mediul înconjurător. Prin proiectarea acestor doi gentlemen răi, Dickens atacă în mod deosebit atât sistemul de educație denumit „Ideologie utilitariană”, care neglijează imaginația copiilor în procesul de învățare, cât și „Industrializarea” care neglijează nevoile sociale ale muncitorilor.

În prima parte a „Capitolului 5” au fost analizați trei gentlemen semnificativi pentru tipul de gentleman rău și duplicitar care fac parte din clase sociale diferite: Murdstone, un reprezentant al clasei mijlocii, Steerforth, clasa aristocrată, și Heep, clasa de jos. Dl. Murdstone, al cărui nume este asociat cu „crimă” [*murder*] sau „criminal” [*muderer*] și „piatră” [*stone*], este portretizat ca fiind un gentleman rău, obsedat de *autoritatea sa neclintită*, care se comportă în mod nemilos și agresiv față de David, cu atacuri verbale și fizice. David observă *răutatea* d-lui Murdstone și atitudinea lui dură, dar, din păcate, crede că vina îi aparține lui și că el deranjează prin prezența sa pe membrii familiei Murdstone. Dl. Murdstone are, deci, calitățile *gentlemanului rău* deoarece îi lipsește comportamentul moral față de un băiat orfan și o femeie tânără, naivă.

Cât despre ceilalți domni răi și duplicitari deghizați în gentlemen, Steerforth și Heep, și joacă un rol important în viața lui David. În capitol, am evidențiat și alte aspecte ale legăturii dintre David și Steerforth, cum ar fi idealizarea lui Steerforth în perioada internatului, modul umilitor în care Steerforth se comportă cu cei din clasele de jos, fuga lui Steerforth cu Emily, dragostea din copilărie a lui David, și abandonarea acesteia, ceea ce îi creează statutul de

„femeie decăzută”. Deci, pentru David, un gentleman aparent „ideal” precum Steerforth, care păcălește prin înfățișare plăcută și blândețe carismatică, dar care are o percepție falsă despre clasele sociale, l-a determinat pe David să se îmbete cu mese extravagante și mai ales cu planul diabolic de a-i distruge viața lui Emily. Se pare însă că, în parte, comportamentul toxic al lui Steerforth ar fi putut fi generat de dorințe homosexuale reprimite, care pot fi deduse din cuvintele cu care se adresa lui David, (cum ar fi, de exemplu, numele de Daisy („margaretă)).

În timp ce Steerforth a fost prietenul apropiat al lui David, dar care s-a descoperit a fi un șarpe veninos, Heep a fost dintotdeauna dușmanul nemilos cu planuri malefice de a urca pe scara socială, deghizat în spatele originii sale „umile” și a limbajului mios folosit în fața „stăpânilor”. Prin obținerea unui post de funcționar, Heep urcă o treaptă pe scara socială, apropiindu-se de Wickfield și Agnes. Faptul că Heep se folosește de falsa lui modestie îl irită pe David atât de mult încât Heep devine un personaj comparat de Dickens cu diferite animale, de la „maimuță” la „babuin”, de la „vultur” la „liliac”, de la „șarpe” la „șipar” și „vulpe”. Amintim aici și de afirmația Tarei Macdonald care spune că „ceea ce îl sperie pe David nu este faptul că Uriah dorește să fie partenerul lui Wickfield și soțul lui Agnes, ci faptul că Uriah își defilează în exces originea modestă”. (Macdonald, 55)

În a doua parte a „Capitolului 5”, alți „distinși” gentlemen răi și duple ca Dl. Gradgrind și Dl. Bounderby din *Timpuri Grele* au fost analizați. În acest roman scurt, cu implicații adânci pentru ideea de gentleman, se remarcă limbajul critic și „satiric” al lui Dickens despre filozofia educațională a Utilitarismului care ignora „capricioasa imaginație” a copiilor precum și „înțelepciunea inimii” și politicile economice dezastruoase din mohorâtele orașe industriale precum „Coketown.” Pentru Gradgrind (nume care semnifică „piatră de moară” (*grand grinder*), care vede ființa umană ca un „animal gânditor”, „faptele” trebuie să fie sădite în mintea copiilor pentru a culege la maturitate utilitate și materialism. El crede că acesta este cel mai bun stil de educație sau cel mai bun mod de a educa creierele tinere

Titlurile pe care Dickens le-a ales pentru episoadele sale („plantând”, „culegând” și „adunând”) și, mai ales, titlul celui de-al doilea capitol al romanului („Uciderea inocenților”) sunt remarcabile pentru educația primită de copii în școala d-lui Gradgrind. Numele învățătorului din școala lui „M’Choakumchild (sau *fabrică* de întortochi minți), implică de asemenea și ideea că toți copiii sunt sufocați de multe informații inutile, pe care aceștia nu le vor folosi niciodată în viață. Dickens critică nu numai sistemul de educație din epoca victoriană, dar și mentalitatea

învățătorilor din școli care au ca scop să-i învețe pe copii doar *fapte*, neglijând sentimentele și imaginația, precum și „*înțelepciunea inimii*”. Folosind cuvântul „tot”, Dickens accentuează cât de greu le-ar fi copiilor să memoreze tot ceea ce intenționează dascălii să-i învețe. Aptitudinile lor pentru artă, muzică sau scris strâns legate de imaginația lor „minunată” sunt complet ignorate. Cu toate că au trecut mulți ani de la publicarea romanului, critica lui Dickens a sistemului de educație este încă de actualitate.

În contrast cu copiii lui Gradgrind, Sissy (Cecilia Jupe), a cărei personalitate este exploatată de părinții ei și a cărei imaginație este amintită de oamenii care lucrează la circ, este aleasă de Dickens pentru a reprezenta un adevărat model de viață liberă. Sissy este în același timp și modelul său de copil fictiv în roman, care atacă într-o manieră inocentă mentalitatea și utilitarismul d-lui Gradgrind. „Producțiile” lui Gradgrind, Louisa și Tom, se dovedesc a fi un mare eșec pentru el: Louisa nu poate să-și aleagă „viitorul” soț din cauza influenței negative a tatălui asupra sentimentelor sale, iar Tom devine un „snob” dependent de băutură și jocuri de noroc, care tâlhărește banca d-lui Bounderby și dă vina pe un muncitor nevinovat. „Gentlemenii” care au creat sistemul educațional și pe cel economic sunt satirizați de Dickens după cum urmează:

... și l-au făcut [pe dl. Gradgrind] membru al Parlamentului pentru Coketown: unul dintre membrii respectabili pentru uncii și țoli, unul dintre membrii respectabili pentru tabla înmulțirii, unul dintre onorabilii gentlemeni **surzi**, unul dintre onorabilii gentlemeni **tâmpi**, unul dintre onorabilii gentlemeni **șchiopi**, unul dintre onorabilii gentlemeni **morți**, și pentru orice alte considerente. (*HT*, 83) (îngroșarea îmi aparține)

Consider că acești gentlemeni „onorabili” sunt etichetați de către Dickens ca fiind *surzi* și *orbi* pentru că ei nu ascultă și nu văd niciodată problemele oamenilor pe care îi reprezintă, *tâmpi* pentru că nu înțeleg adevăratele probleme și *morți* pentru că fie nu rezolvă nimic prin ideile lor, fie impactul acestora asupra societății este nul. De i importanță deosebită este, credem, gentlemanul „realizat prin propriile mijloace” (precum dl. Bounderby), care preferă de obicei să lucreze cu gentlemenii „onorabili” din Parlament (precum dl. Gradgrind) și care, adunându-și averea pe căi neștiute, aduce tuturor daune grave într-o societate infectată de sisteme și instituții păguboase.

În ceea ce îl privește pe dl. Bounderby, acesta își neagă trecutul, nu îi este niciodată rușine să spună minciuni și se laudă tot timpul. El se îmbogățește cel mai probabil pe căi ilegale – Dickens insinuează *conspirația* și *nepotismul* ca fiind în strânsă legătură cu *gentlemenii onorabili* din parlament –, distruge sistemul ecologic al orașului cu fumul și canalizarea din fabricile lui, distruge viețile muncitorilor prin condițiile de muncă deosebit de grele, salariile mici și stilul de viață monoton. Astfel, dl. Bounderby poate fi fratele geamăn al celui mai nociv gentleman din roman, dl. Gradgrind.

În „Capitolul 6” am analizat în mod detaliat felul în care Dickens l-a portretizat pe tânărul Pip, care se transformă dintr-o persoană „obișnuită” într-un „snob”, dintr-un snob într-un gentleman și dintr-un gentleman într-un adevărat „blând om creștin”. Am surprins, de asemenea, modalitatea în care Dickens folosește combinația de locuri, timpuri, oameni și comportamente în funcție de diferitele distincții psihologice ale fiecărui personaj. Oamenii, și anume „Joe”, cumnatul lui Pip, Magwitch ocnașul, Miss Havisham ,vrăjitoarea, Estella iubita lipsită de sensibilitate și Herbert, tânărul gentleman palid, au avut influențe majore în formarea și evoluția personalității protagonistului. După ce și-a întâlnit viitorii binefăcători, „ocnașul” și Miss Havisham, Pip a început să caute modalități de a deveni un viitor gentleman pentru satisfacerea dorinței de a trăi în societatea clasei superioare cu stilul ei de viață. Ambiția lui Pip de a-și demonstra potențialul în ambele lumi, precum și curiozitatea de a experimenta lumea civilizată l-au făcut să accepte „averea” pe care a primit-o de la binefăcătorul lui necunoscut la începutul romanului. Lumea nouă în care intră îl transformă însă în snob. Noul lui comportament îl șochează pe Joe care se simte incomod lângă el. În final, Pip își schimbă manierele după ce hotărăște să fie folositor oamenilor din jur ca un adevărat „blând om creștin.” Exemplul pe care și-l însușește în viață nu este altul decât cel oferit de Joe, descris în roman ca „a gentle Christian man” (un blând om creștin). Deși Joe nu este un gentleman din naștere sau prin avere, el este un gentleman prin comportament, ceea ce valorează mult mai mult atât în lumea dickesiană, cât și în cea victoriană. De aceea Pip hotărăște să-și continue existența în lumea lui „modestă” fără urmă de rușine sau regret decât să trăiască în lumea „nouă,” ipocrită și falsă. Dickens, care a experimentat el însuși cele două lumi, și-a modelat protagonistul, Pip, ca un tânăr cu potențial de gentleman, a cărui transformare nu este lipsită de derive, dar care reprezintă în final omul ideal, așa cum și l-a imaginat autorul: blândul om creștin.

În „Partea II” am analizat, aşadar, diferitele tipuri de gentlemen care provin din medii diverse şi care au diferite calităţi în romanele lui Charles Dickens. În timp ce dl. Pickwick este gentlemanul naiv şi amuzant, Oliver este întruchiparea naivităţii şi a purităţii, un adolescent care în mediul adecvat, va deveni cu certitudine un gentleman, iar Pip este exemplul perfect de gentleman prin calităţile de bun creştin pe care şi le însuşeşte. Cu toate acestea, considerăm că este dificil a crea un stereotip al „gentlemanului dickensian”. Putem să evidenţiem unele trăsături comune ale „protagoniştilor” lui Dickens care sunt în principal „gentlemen”. Dacă privim unele personaje ale lui Dickens, cum ar fi dl. Pickwick, Oliver, Nicholas, David şi Pip, observăm cum toţi se luptă să devină gentlemen adevăraţi, iar un gentleman adevărat înseamnă pentru Dickens „gentlemanul manierat,” cu calităţi de creştin. Cu toate că Dickens s-a folosit de aspectele „naşterii nobile” în *Oliver Twist*, cele mai multe dintre personajele sale aparţin clasei mijlocii sau de jos. Astfel, o asemenea generalizare ar putea fi folositoare pentru a înţelege personajele lui Dickens din punct de vedere al *clasei* sociale de care aparţin şi al *tipului [de gentleman]*, pe care îl reprezintă, dar crearea unei „etichete” cum ar fi „gentlemanul dickensian” este destul de vagă şi evazivă. Totuşi, credem că putem folosi eticheta de „gentleman victorian,” aşa cum am arătat în teză, etichetă care se referă mai degrabă la gentlemanul „manierat” decât la „gentlemanul din naştere” sau la „gentlemanul prin avere.” Cu toate acestea, orice generalizare poate fi pusă la îndoială şi subminată prin excepţii.

Dacă am putea lua în considerare toate punctele de vedere exprimate despre „gentlemanul victorian” de la cele mai vechi contexte istorice până la cele sociale incluzând conotaţiile morale ale conceptului, ne-am putea imagina un „stereotip” al gentlemanului cu un picior în „originea nobilă” şi „avere,” aşa cum era înţeles termenul în secolele trecute, şi cu celălalt picior în comportamentul moral, creştin, în vogă în Anglia epocii victoriene. Cu toate acestea, părerea noastră este că putem discuta de atitudini de gentleman la „anumite” personaje ale lui Dickens mai degrabă decât de un stereotip de „gentleman dickensian”.

Lucrări citate

A. Resurse de bază

Dickens, Charles. *David Copperfield (1849-50)* London: Penguin Books. 1994.

---. *Hard Times (1854)*, London: Penguin Books. 1994.

---. *The Pickwick Papers (1836-7)*, Pennsylvania, USA: Pennsylvania State University, 2007

---. *Great Expectations (1861)*, London: Penguin Books. 2002. (Electronic Edition)

---. *Oliver Twist (1837-9)*, London: Penguin Books. 1994.

---. *The Life and Adventures of Nicholas Nickleby (1839)*, Pennsylvania, USA: Pennsylvania State University, Electronic Classics Series, 2000

---. *The Life of Our Lord: Written for His Children During the Years 1846-1849*, New York: Simon & Schuster, 1999.

B. Resurse secundare

Adler, Alfred. "The Child's Inner Life and a Sense of Community" *Individual Psychology* Vol.44, No.4, December 1988. 417-423.

Baldrige, Cates. "The Instabilities of Inheritance in Oliver Twist", *Studies in the Novel, (Dickens, Kingsley, Richardson, Scott, Shelley, Wharton)*, Vol.25, No.2, (Summer, 1993), 184-195.

Berberich, Christine. *The Image of the English Gentleman in Twentieth-Century Literature: Englishness and Nostalgia*. Cornwall: Ashgate Publishing Company, 2007.

Bloom, Harold. *Bloom's Classical Critical Views: Charles Dickens*, Bloom's Literary Criticism, New York: Infobase Publishing, 2008.

Calder, Todd. "The Apparent Banality of Evil: The Relationship between Evil Acts and Evil Character", *Journal of Social Philosophy*, Vol.34 No.3, Fall 2003, 364-376.

Castronovo, David. *The English Gentleman: Images and Ideals in Literature and Society*. New York: The Ungar Publishing Company, 1987.

Ciugureanu, Adina. *Victorian Selves (A Study in Literature of the Victorian Age)*, Constanta: Ovidius University Press, 2008.

---. "Male Bonding in Dickens's *David Copperfield* and *Great Expectations*", eds. Francesca Orestano, Norbert Lennartz, *Dickens's Signs, Readers' Designs (New Bearings in Dickens's Criticism)*, Roma: Aracne, 2012, 127-142.

Chesterton, G.K. *Appreciations and Criticisms of the Works of Charles Dickens*, Gloucester: Dodo Press, 1911.

Collins, Philip. *Dickens and Crime*, New York: St. Martin's Press, 1994.

Corfield, Penelope J. "The Rivals: Landed and Other Rivals" in eds. N.B. Harte and R. Quinault, *Land and Society in Britain, 1700-1914*. Manchester: Manchester University Press, 1996. 1-33.

Coss, Peter. *The Origins of the English Gentry*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Davis, Paul. *Critical Companion to Charles Dickens, (A Literary Reference to His life and Work)*, New York: Facts On File, 2007.

Deepika, Srivastava. *Charles Dickens: A Perspective*, New Delhi: Sarup & Sons, 2001.

Escott, T.H.S. *Anthony Trollope – His work, Associates and Literary Originals*, New York: John Lane Company, 1913.

Friedman, Stanley. "Estella's Parentage and Pip's Persistence: The Outcome of 'Great Expectations'" *Studies in the Novel* Vol.19, No.4 (Winter 1987), 410-421.

Gilmour, Robin. *The Idea of the Gentleman in the Victorian Novel*, London: Allen & Unwin, 1981.

Gissing, George. *A Critical Study: Charles Dickens*, Elibron Classics Series. London: Adamant Media Corporation, 2005.

Gregory, Marshall. "Ethical Engagements over Time: Reading and Rereading David Copperfield and Wuthering Heights," *Narrative*, Vol.12, No.3 (October 2004) 281-305.

Jr. Payne, "L. W. Thackeray", *The Sewanee Review*, Vol.8 No.4. 1904. 437-456.

Kelso, Ruth. *The Doctrine of the Gentleman in the Sixteenth Century*, Urbana: University of Illinois Press, 1929.

Letwin, Shirley Robin. *The Gentleman in Trollope: Individuality and Moral Conduct*. New York: Akadine Press, 1997.

Macdonald, Tara. 'Red headed animal': Race, Sexuality and Dickens's Uriah Heep, *Critical Survey*, 2005, Volume 17, Number 2, 48-62.

Maclean, H. N., "Mr. Pickwick and the Seven Deadly Sins," *Nineteenth-Century Fiction*, Vol.8 No.3 (Dec., 1953), 198-212.

Makati, Pamela. *A Critical Study of Charles Dickens' Representation of the Socially Disadvantaged*, London: University of Fort Hare, 2008.

Mason, Philip. *The English Gentleman: The Rise and Fall of an Ideal*. London: Andre Deutsch, 1982.

Mays, Kelly J. "The Publishing World", in Patrick Brantlinger and William B. Thesing (ed.), *A Companion to Victorian Literature*, Oxford: Blackwell, 2002. 11-31.

Mingay, G.E. *The Gentry: The Rise and Fall of a Ruling Class*, New York: Longman, 1976.

Nitcholas, Mark. C. *The Evolution of Gentility in Eighteenth-Century England and Colonial Virginia*, Texas: University of North Texas, 2000.

Pakditawan, Sirinya. *Childhood in Victorian England and Charles Dickens' Novel "Oliver Twist"*, Norderstedt: GRIN Verlag, 2002.

Parkinson, Kirsten L. "What do you play, boy?: Card Games in *Great Expectations*" *Dickens Quarterly*, Vol. 27, No. 2, June 2010. 119-138.

Pollard, Alfred. *Chaucer's Canterbury Tales*, Vol I. London: Macmillan, 1907.

Pykett, Lynn. *Charles Dickens* New York: Palgrave, 2002.

Ray, Gordon N., "Thackeray's *Book Of Snobs*", *Nineteenth-Century Fiction*, Vol.10, No.1. 1955. 22-33.

Reed, John R. "The Gentleman in the White Waistcoat: Dickens and Metonymy" *Style*, Vol.39, No.4, (Winter, 2005) 412,426.

Schor, Hilar. "Fiction", in ed. Herbert F. Tucker, *A Companion to Victorian Literature*, London: Blackwell, 1999.

Schroeder, Natalie E. & Ronald A., *Betsy Trotwood and Jane Murdstone: Dickensian Doubles*, Texas: University of North Texas, 2002.

Srivastava, Deepika. *Charles Dickens: A Perspective* Sarup & Sons New Delhi: Ian Press, 1999.

Thackeray, William Makepeace. *Barry Lyndon*, USA: Pennsylvania State University, 2008.

---. *Catherine*, USA: Pennsylvania State University, 2000.

---. *Henry Esmond; The English Humorists; The Four Georges*, The Project Gutenberg Ebook. 2009.

---. *The Book of Snobs*, USA: Pennsylvania State University, 2008.

---. *The Second Funeral of Napoleon*, USA: Pennsylvania State University, 2000.

Tharaud, Barry. "Form As Process in The Pickwick Papers: The Structure of Ethical Discovery," *Dickens Quarterly*, Vol.24, No.3 September 2007, 145-158.

Thomas, Taaffe. "Education of the Heart" *Cross Currents*, Fall 95, Vol. 45 Issue 3, 380-392.

Trollope, Anthony. *Autobiography of Anthony Trollope*, New York: Dodd, Mead and Company, 1883.

---. *The Vicar of Bullhampton*, London: Bradury, Evans and Co. 1870. (The Project Gutenberg eBook)

---. *The Prime Minister*, USA: Pennsylvania State University, 2001.

Young, Arlene. *Culture, Class and Gender in Victorian Novel: Gentlemen, Gents and Working Women*, London: Macmillan Press Ltd., 1999.

Wilson, Ben. *The Making of Victorian Values: Decency and Dissent in Britain, 1789 – 1837*. New York: The Penguin Press, 2007.

C. Internet Sources

Allingham, Philip V., *An Introduction to Charles Dickens's Great Expectation*, Faculty of Education, Lakehead University, Ontario
<http://www.victorianweb.org/authors/dickens/ge/pva10.html>, retrieved July 18, 2010

An Introduction to Charles Dickens's *Great Expectations*
<http://www.victorianweb.org/authors/dickens/ge/pva10.html>, retrieved June 23, 2011

Child Labor Information <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk>, retrieved May 18, 2009

David Cody, *The Gentleman*, <http://www.victorianweb.org/history/gentleman.html>, retrieved April 12, 2009

Dickens and religion <http://dickens.ucsc.edu/resources/faq/religion.html>, retrieved June 10, 2012

George P. Landow, *Movements and Currents in Nineteenth-Century British Thought*, www.victorianweb.org/philosophy/thought.html, retrieved April 10, 2009

---. *Newman on the Gentleman*, <http://www.victorianweb.org/vn/victor10.html>, retrieved April 10, 2009

---. *Victorian and Victorianism*, www.victorianweb.org/vn/victor4.html, retrieved April 10, 2009

G.K. Chesterton, *Three main trends of Victorian thought: Utilitarianism, the Oxford Movement, and Romantic Protestantism*,
www.victorianweb.org/authors/chesterton/victorian2.html, retrieved April 10, 2009

Idiom <http://tranloi.com/you-cant-judge-a-book-by-its-cover/>, retrieved January 15, 2009

London's Population in 1800s <http://www.oldbaileyonline.org/static/London-life19th.jsp>, retrieved June 10, 2012

Merriam Webster Online Dictionary <http://www.merriam-webster.com/dictionary/snob>, retrieved September 18, 2010

Quote from Aristotle <http://www.quoteswave.com/picture-quotes/240986>, retrieved June 10, 2012

Robert Fletcher, *William Makepeace Thackeray: A Brief Biography*
<http://www.victorianweb.org/authors/wmt/wmtbio.html>, retrieved June 10, 2012

Teachout, Jeffrey Frank. *The Importance of Charles Dickens in Victorian Social Reform*, (Thesis, MA) Submitted to the College of Liberal Arts and Sciences and the faculty of the Graduate School of Wichita State University, May 2006.
<http://soar.wichita.edu/bitstream/handle/10057/355/t06035.pdf;jsessionid=245BAB49D384A9C75FCDFB4EC95C7926?sequence=3>, retrieved June 10, 2013

Treatise on Food and Diet with Observations on the Dietetically Regime
www.bmj.com/content/337/bmj.a2722.full, retrieved January 15, 2009

W.E Henley *Thackeray* <http://www.victorianweb.org/authors/henley/thackeray.html>,
retrieved June 10, 2012

W. M. Thackeray, *Catherina*, <http://www.victorianweb.org/history/gentleman.html>,
retrieved June 10, 2012

Word Entry, *pip*, <http://dictionary.reference.com/browse/pip?s=t>, retrieved June 10, 2013